

ЈЕДАН

Истог дана када ми је Неко Мекнеко уперео пиштољ у груди, назвао ме мачком и запретио да ће ме упуцати, умро је млекација. Упуцала га је једна од оних владиних оружаних јединица и нисам нимало марила што је тај човек убијен. Други су међутим марили, а они који су ме знали – како се то каже – само из виђења, раширили су причу (или је то био први зет) како сам била млекацијина љубавница, осамнаестогодишњакиња у вези са човеком у четрдесет првој години. Знала сам колико му је година не зато што су то саопштили у медијима када је упуцан већ зато што се месецима пре тога трачарило како је веза четрдесетогодишњака и осамнаестогодишњакиње срамотна, како је разлика од двадесет и три године срамотна, како је он ожењен и како не би требало да га залуђујем, па су неки тихи и неприметни људи почели да мотре на мене. Изгледа да су мислили како сам ја крива за ту везу са млекацијом. Само што нисам била млекацијина љубавница. Мени се млекација није свиђао, била сам збуњена и плашила сам га се када ме је прогањао и покушавао да ми се удвара. Није ми се допадао ни мој први зет због опсесивног измишљања којештарија о туђим сексуалним животима. О мом сексуалном животу. Када сам била млађа, имала сам дванаест година, баш када се моја најстарија сестра опорављала од раскида с дугогодишњим дечком који ју је преварио, појавио се овај човек, напумпао је и одмах оженио. Од првог момента када ме је угледао добацивао ми је безобразне коментаре – о мојој мачкици, мом жбуну, мојој пећиници, мојој кућици, мојој гаражи, мојој смоквици и мом слову ф – изговарао је речи, речи сексуалне, које нисам разумела. Било му је јасно да их не разумем али да знам да су сексуалне.

Тада је био задовољан. Имао је тридесет и пет. Дванаест и тридесет и пет. Разлика је исто тако била двадесет и три године.

Изговарао је све то, мислио је да има право да ми то говори, а ја сам ћутала јер нисам знала како да реагујем кад је реч о тој особи. Када би сестра била присутна, то никада није чинио. Али када би изашла, палио би се у њему неки прекидач. Добро је било то што га се нисам плашила физички. У то време, на том месту, склоност ка насиљу био је главни критеријум да неког оцените, а одмах сам схватила да он за то није способан, да није дошао из тог филма. У исто време његова предаторска природа заледила би ме сваки пут. Био је говно а она је мрзела то што је трудна, још увек заљубљена у свог бившег, не схватајући шта јој је урадио, не верујући да му она не недостаје, а није му недостајала. Био је у вези са другом. Није могла да заиста види овог човека поред себе, овог старијег човека за кога се удала, јер је и сама била сувише млада, исувише несрећна, исувише заљубљена – само не у њега – да би се везала. Иако је била тужна, престала сам да одлазим код њих зато што више нисам могла да поднесем његове речи и израз лица. После шест година, колико је насртао на мене и на остале моје сестре, и колико смо га нас три – што директно, што индиректно, што љубазно, што на одјеби-начин – одбијале, појавио се ниоткуда много страшнији и много опаснији млекација.

Нисам знала чији је он млекација био. Није био наш, а мислим да није био ничији. Није примао поруџбине. Није уопште имао било какве везе са млеком. Није га ни разносио по кућама. Није возио млекацијски камионет. Уместо тога, возио је аутомобиле, разне аутомобиле, обично оне сјајне, иако он сам није нимало сијао. Примећивала сам га само када је мени пред носом улазио у та кола. А био је и комби – мали, бели, неописив, као да је мењао облик. С времена на време виђала сам га за воланом тог комбија. Једнога дана, док сам шетала и читала *Ајванхо*,¹ појавио

¹ *Ајванхо* (1819) је историјски роман шкотског писца Валтера Скота (1771-1832) чија је радња смештена у време краља Ричарда и крсташких ратова. (Прим. прев., као и у свим наредним фуснотама)

се у једном од својих аутомобила. Често сам читала књиге док сам ходала. Нисам у томе видела ништа лоше, али то је искоришћено као још један доказ против мене. „Читање-у-ходу“ дефинитивно се налазило на том списку.

„Ти си девојка из те и те породице, је ли? Тај и тај био је твој отац, зар не? Твоја браћа, онај, онај, онај и онај, играли су харлинг,² је л’ тако? Ускачи. Повешћу те.“

Изрекао је то онако необавезујуће, отворивши сувозачева врата. Изненађено сам подигла поглед са књиге. Нисам чула да ми се приближава аутомобил, нити сам икада видела тог човека за воланом. Нагнуо се према мени, гледајући ме, смешећи се пријатељски и услужно. Али, у то време, када сам напунила осамнаест година, то „смешећи се пријатељски и услужно“ палило је у мени звоно за узбуну. Не сама возња. Људи који су овде имали аутомобил често би стајали да повезу друге људе који су одлазили или долазили у наш крај. Поседовати ауто тада није било уобичајено, а јавни превоз, због страха од подметнутих бомби и отмица, био је спорадично укидан. Спора возња уз тротоар, иако се знало чему служи, није била практикована. Или бар ја то никад нисам доживела. Како год било, превоз нисам желела. Никада. Волела сам да ходам, да читам и ходам, да ходам и мислим. Такође, у овом случају, нисам желела да уђем у кола са тим човеком. Додуше, нисам знала како да то и кажем, јер није био безобразан и познавао је моју породицу, знао је – као лозинку – имена свих мушкараца у мојој фамилији и нисам могла да будем непријатна јер он није био непријатан. Тако сам оклевала, то јест непомично стајала, што је било невоспитано. „Шетам“, рекла сам, „читам“, показала сам књигу, као да би *Ајванхо* могао да објасни ходање, неопходност да се хода. „Можеш читати у колима“, рекао је. Не сећам се шта сам на то одговорила. На крају се насмејао и,

² Харлинг је ирски мушки тимски спорт у којем се користе дрвена палица (*hurley*) и мала лопта (*sliotar*) и који је, по броју играча, по терминологији, по терену и головима, сличан гелском фудбалу.

затварајући врата од аута, рекао: „Није важно, не треба да бринеш. Уживај у књизи“, и одвезао се даље.

Први пут догодило се само ово – а оговарања су већ почела. Најстарија сестра дошла је да ме посети зато што је послао њен муж, мој тада четрдесетједногодишњи зет. Требало је да ме посаветује и упозори. Рекла ми је да сам виђена како разговарам са тим човеком.

„Одјеби“, рекла сам. „Шта то значи – *виђена*? Ко ме је то видео? Твој муж?“

„Боље ме послушај“, рекла је. Али нисам слушала – због њега и његових двоструких аршина и због тога што она није имала ништа против њих. Нисам знала да сам је оптуживала, да сам кривила њу због свих тих коментара које ми је он годинама упућивао. Нисам знала да кривим њу што се удала за њега иако га није волела и није могла да га поштује, јер је морала знати, како је могуће да није, за сва његова врлудања.

Покушала је да настави да ми дели савете о лепом понашању, упозоравајући ме да тиме не чиним себи услугу, да сви мушкарци с којима се мувам... али то је превршило меру, разбеснела сам се, наставила да псујем, јер она није волела псовање, па је то био једини начин да је истерам из собе. После сам јој довикнула кроз прозор да ако та кукавица има било шта да ми саопшти, треба да дође и сам ми то каже. Била је то грешка, то што сам се узбудила и што сам дозволила да ме виде и чују тако узбуђену, како вичем кроз прозор, на улицу, дозволивши да ме дрпи живац. Обично сам успевала да се савладам. Али, била сам бесна. Било је у мени толико беса – на њу, због тога што је била добра женица, што је увек радила оно што јој је он рекао да ради, и на њега, што је своје властите гадости пројектовао на мене. Већ сам могла да осетим како се у мени буди она „гледај своја посла“ тврдоглавост. Нажалост, кад год би се то догодило, изазвало би контраефекат, одбијала сам да учим из искуства, и уместо да казним другог, чинила сам штету себи. Причу о мени и млекацији одбацила сам

без размишљања. Забадати нос у туђе послове увек је било уобичајено у нашем крају. Трачеви су се ширили, скупљали, долазили, одлазили, премештали на другу мету. Тако да нисам обратила пажњу на овај трач о љубавној афери с млекацијом. А онда се он опет појавио – овога пута без аутомобила – док сам трчала у парковима са великим и малим резервоаром воде.

Била сам сама, и овог пута нисам читала, јер када трчим, никад не читам. А он се опет појавио ниоткуда, на корак до мене, где никада није био. Одједном, трчали смо заједно и изгледало је као да одувек трчимо заједно и опет сам се узнемирила, узнемирио ме је сваки сусрет са овим човеком, осим последњег. У почетку је ћутао, а ћутала сам и ја. Онда је проговорио и било је то необавезно ћаскање као да смо то одувек радили. Речи су му биле кратке и помало задихане јер сам трчала брзо, а говорио је о мом послу. Знао је све о мом радном месту – где се налази, које је моје задужење, радно време, радне дане у недељи и аутобус у 8 и 20, којим сам, осим када је био отет, сваког јутра путовала у град. Онда је рекао и то како се тим аутобусом никада не враћам кући. То је било тачно. Било да је падала киша или је сијало сунце, било да се пуцало или су експлодирале бомбе, било да су отпуштали с посла, или су биле демонстрације, више сам волела да свакодневно пешачим до куће и читам своју нову књигу. То би била нека књига из деветнаестог века, нисам волела оне из двадесетог, јер нисам волела двадесети век. Када сад помислим на то, мислим да је то знао и млекација.

Тако је он изговарао те речи док смо пролазили поред горњег резервоара. Био је и један мањи резервоар близу дечијег игралишта на доњем крају. Док је говорио, гледао је право, тај човек, ниједном се не окренувши ка мени. У току читавог овог другог сусрета, није ме ништа питао. Нити се чинило да од мене очекује да му одговорим, нити сам ја могла да му одговорим. Још увек сам била заглављена код оног: „Одакле се овај створио?“ И зашто се понаша као да ме познаје, као да се познајемо, када се нисмо

познавали? Зашто је мислио да ми не смета то што се налази поред мене, иако ми је сметало? Зашто нисам могла да се зауставим и кажем том човеку да ме остави на миру? Осим оног „одакле се овај створио“, нисам могла да мислим ни на шта друго. Тек касније, тек много касније, после двадесет година, дошло ми је у главу оно друго. У то време, са осамнаест, пошто сам одгајана у лако запаљивој средини где су основна правила говорила: ако нема физичког напада ни вербалних увреда, и ако у близини нема изазовних погледа, онда се ништа није ни догодило, и како би уопште могло да те угрози нешто што не постоји? Са осамнаест година нисам схватала да постоје различити начини малтретирања. Осећала сам то интуицијом, осећала сам одбојност према неким ситуацијама и неким људима, али нисам знала да се интуиција и одбојност рачунају, нисам знала да имам право да ми се не допадају, да не морам да прихватим сваког ко би ми се приближио. Највише што сам тада могла да учиним, било је да се надам да ће та особа пожурити и изрећи шта год да су она или он мислили да је пријатељски и учтиво да кажу, и да ће отићи, или да ћу отићи ја, пристојно и брзо, чим ми се укаже прилика.

Од тог другог састанка знала сам да се млекацији свиђам, и да покушава да ми се приближи. Знала сам да се он мени не допада и да према њему не осећам оно што он осећа према мени. Али, он није изрекао ниједну реч којом би потврдио то што осећа. Са друге стране, од мене није тражио ништа. Нити ме је дотакао. Ниједном у току тог другог сусрета није ме чак ни погледао. Осим тога, био је старији од мене, много старији, тако да сам се питала да ли сам све погрешно схватила, да нисам све умислила? Јер, трчали смо на јавном месту. Била су то два велика спојена парка по дану, злокобно место ноћу, мада се таквим чинило и дању. Људи нису волели да признају да је и при дневном светлу изгледало опасно јер је сваком било драго да постоји макар једно место на које се могло отићи. Нисам била власник тог места, па сам мислила да и он има право да трчи као што сам имала право и ја, као што су

седамдесетих деца осећала да имају право да ту пијанче, као што су и нешто старија деца осамдесетих осећала да имају право да ту дувају лепак, као што су старији људи деведесетих долазили овде да себи убризгају хероин, као што се и данас овде крију владине службе како би фотографисале отпаднике-од-државе. Фотографисани су и познати и непознати сарадници отпадника, и управо се у том тренутку то и догодило. Док смо млекација и ја трчали поред жбуња, чуло се једно „шкљоц“, а поред тог жбуња трчала сам и раније толико пута а да се „шкљоц“ никада није чуло. Знала сам да се то тада догодило због млекације и његове умешаности, а кад кажем „умешаност“, хоћу да кажем „повезаност“, а „повезаност“ значи активну побуну, а под „активном побуном“ подразумева се државни непријатељ, отпадник, због политичких проблема који су постојали на овом месту. Помислила сам како ћу од сада бити овековечена на некој фотографији, раније непозната, али сада извесно као познати сарадник. Тај млекација уопште није реаговао на шкљоцање, иако је било немогуће да га није чуо. Реаговала сам тако што сам убрзала, да завршиш са трчањем, претварајући се да ништа нисам чула.

Он је међутим успорио, сасвим успорио, све док нисмо почели да ходамо. То није било зато што није био у форми већ зато што није био тркач. Трчање га уопште није занимало. Све ово трчање око резервоара, где га пре никада нисам видела да трчи, уопште није било због трчања. Трчање је било због мене. Хтео је да помислим да је успорио јер се то тако ради, али ја никад нисам ходала док трчим. Међутим, нисам могла то и да кажем, јер нисам могла бити у бољој кондицији, ни боље обавештена о својим навикама од тог човека зато што правила о односу мушкараца и жена то нису дозвољавала. Ово је била „ја сам мушко а ти женско“ територија. Радило се о оном што се сме и што се не сме рећи, девојка момку, или жена мушкарцу, или девојка мушкарцу, а што није било – барем не званично, барем не у јавности, барем не често – дозвољено да се каже. Девојке за које се мислило

да се не покуравају мушкарцима, да не признају њихову супериорност, или да чак иду тако далеко да им се супротставе, нису биле толерисане, биле су то жене преступнице, арогантна врста сувише сигурна у себе. Нису, међутим, сви момци и мушкарци били такви. Некима је то било смешно, мислили су како су дрчни мушкарци смешни. Такви су ми се свиђали – и мој можда-момак био је од те врсте. „Зезаш ме. Није све баш тако, ма дај!“ ваљао би се од смеха када сам му причала о момцима којима је сметао моћни глас Барбре Страјсенд, о момцима бесним на Сигорни Вивер због тога што је убила оно створење у филму у којем ниједан мушкарац није могао да га убије, о онима којима се није свиђала Кејт Буш јер им је личила на мачку, о онима који нису волели мачке јер су им личиле на жене, а да му нисам ни поменула раскомадане и мртве мачке, толико их је било да су скоро истребљене у мом крају. Уместо тога, завршила сам констатацијом да су се још увек дивили Фредију Меркјурију, којег ће поштовати све док буде способан да се брани од оптужби да је пешко. Тада је мој можда-момак спустио своју шољу кафе – од свих које сам познавала само он и његов пријатељ шеф имали су шоље за кафу – па је и сам сео, опет се ваљајући од смеха.

Био је то мој „скоро годину дана можда-момак“, са којим сам се виђала уторком увече, понекад четвртком, често петком на суботу, и сваке суботе на недељу. Понекад се чинило да се ради о правом забављању. Други пут изгледало је као да се не забављамо уопште. Мало његових пријатеља сматрало нас је правим паром. Већина је у нама видела један од оних не-парова, ону врсту која се среће редовно, али која због тога не може да се назове регуларним паром. Волела бих да смо били прави пар, момак и девојка који се забављају, па сам то и казала можда-момку, али је он одговорио да то није тачно, мора да сам заборавила како је све ишло, па мора да ме подсети. Рекао је да смо једном покушали – тако што је он био мој стални момак а ја његова стална девојка – па смо се сретали и договарали и наизглед напредовали, као што

раде такви парови, према неком будућем циљу. Рекао је да сам постала чудна. Рекао је да је и он постао чудан, као и то да ме никад није видео тако уплашену. Док је говорио, јавила су ми се магловита сећања на то о чему је причао. Међутим, други део мене питао се није ли он све то измислио? Рекао ми је и то како ми је, зарад оног што смо имали, предложио да се развојимо као регуларна девојка и регуларни момак, што је, по његовом мишљењу, он мени и био, због тога што сам наводно увек хтела да „причамо о осећањима“. Пошто сам се увек жежила од таквих прича и пошто сам о осећањима причала много мање од њега, уопште није требало да поверујем ни реч од оног што је рекао. Уместо тога, предложио ми је да се вратимо на „можда“ територију, територију незнања о томе да ли се забављамо или не. И тако смо и урадили и рекао ми је да сам се смирила и да се такође смирио и он.

Због званичне поделе на „мушку и женску“ територију, на то што би женама било дозвољено да кажу и што не би никада смеле да кажу, нисам рекла ништа када ми је млекација диктирао темпо, а затим успорио и прекинуо трчање. Опет, није био непристојан, или барем није показао намеру да буде непристојан, тако да ни ја нисам могла бити непристојна и наставити да трчим. Уместо тога, допустила сам да ме заустави тај човек кога нисам желела поред себе, и који је помињао шетње у које сам ишла кад нисам трчала, изговоривши речи за које сам пожелела да их није изговорио или да их нисам чула. Рекао је да је забринут, изненађен, све време не гледајући у мене. „Нисам сигуран“, рекао је, „чему све то трчање и све то ходање. Превише трчања и превише ходања.“ Рекавши то, само то, замакао је за угао на крају парка и нестао. Као и претходног пута, када се појавио у сјајном аутомобилу, и овај пут – због његовог изненадног појављивања, близине, коментара, шкљоцања фото-апарата, због свега оног што је говорио о мом трчању и ходању, као и због исто тако изненадног нестанка – наступили су у мени збуњеност и претерано узбуђење. Личило је на шок, да, али шок због нечег што је мора-

ло бити сићушно, неважно, чак сувише нормално да би могло да шокира. Због тога, међутим, тек код куће, после неколико сати, била сам у стању да схватим да је знао све о мом послу. Не сећам се ни како сам стигла кући, можда због тога што сам, пошто је отишао, опет кренула да трчим, покушавајући да се вратим у нормалу, претварајући се да се никада није ни појавио или барем да ми његово присуство није ништа значило. Због тога што нисам могла да се концентришем, јер сам била збуњена, јер нисам била искрена – оклизнула сам се на глатке странице истргнуте из баченог магазина. На дуплерици је била жена дугачке тамне косе, разбарушене, са чипкастим црним чарапама и халтерима. Смешила ми се, нагињући се уназад, отварајући се ка мени, и тада сам се оклизнула и изгубила равнотежу, и, док сам падала на плочник, нашла сам се очи у очи са њеним „словом ф“.

САДРЖАЈ

Један	7
Два	17
Три	74
Четири	170
Пет	217
Шест	246
Седам	304
Изјаве захвалности	353
Белешка о ауторки	355
Белешка о преводитељки	357